

La participació de l'alumnat  
d'origen estranger en els processos  
de mediació escolar: il·lustració  
d'un doble rasant que amaga una  
discriminació no admesa

Rita Villà Taberner

Centre d'Estudis i Recerca en Migracions –  
Grup EMIGRA – UAB

- Informe Extraordinari del Síndic de Greuges: Convivència i conflicte als centres educatius

[www.sindic.cat/site/unitFiles/2168/48\\_Bullying\\_cataladefinitiu.pdf](http://www.sindic.cat/site/unitFiles/2168/48_Bullying_cataladefinitiu.pdf)



- Encàrrec del Departament de Justícia: Llibre Blanc de la Mediació a Catalunya

[www.llibreblancmediacio.com](http://www.llibreblancmediacio.com)



- Explotació específica per la Tesi Doctoral. FI-ICIP (Institut Català Internacional per la Pau)

# objectius

- Reconstruir la participació real i atribuïda a l'alumnat estranger als IES, en relació amb els conflictes
  - Resultats del qüestionaris administrats als centres sobre usos, aplicacions i participació en la mediació i el conflicte
- vs.
- Resultats de l'abordatge qualitatiu realitzat als centres amb diferents actors i agents educatius sobre la mediació i el conflicte
- Explorar l'existència de racisme institucional i mesurar-ne l'abast
- Analitzar les respostes educatives i institucionals davant del racisme en les estratègies de mediació

# Metodologia

- Dades quantitatives: Qüestionari sobre mediació escolar
  - Centres participants del programa Convivència i Mediació Escolar (253)
  - Mostra final: 71% de l'univers
- Dades qualitatives: entrevistes, grups focals, observacions
  - 29 entrevistes a equips directius, professors, alumnes
  - Més de 55 entrevistats
- Anàlisi documental: marc legal, literatura internacional, recull de premsa

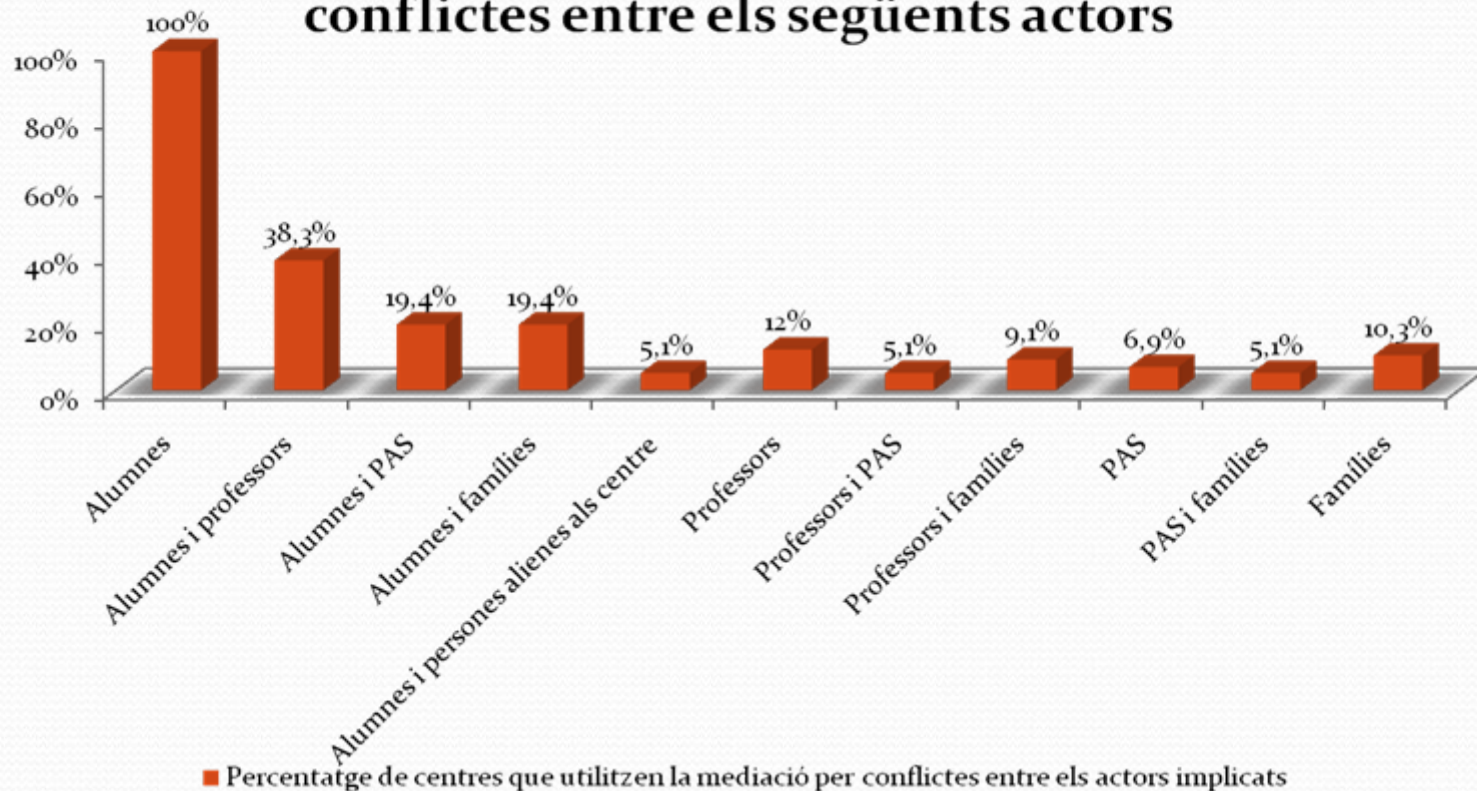
# Què és la mediació?



- Les parts en conflicte són les responsables de trobar una solució
- Els mediadors actuen de facilitadors, són neutrals i no imposen solucions
- El procés és voluntari i confidencial
- Els afectats hi prenen part en tant que iguals. Exposen la seva versió, escolten l'altra part, arriben a un acord conjuntament

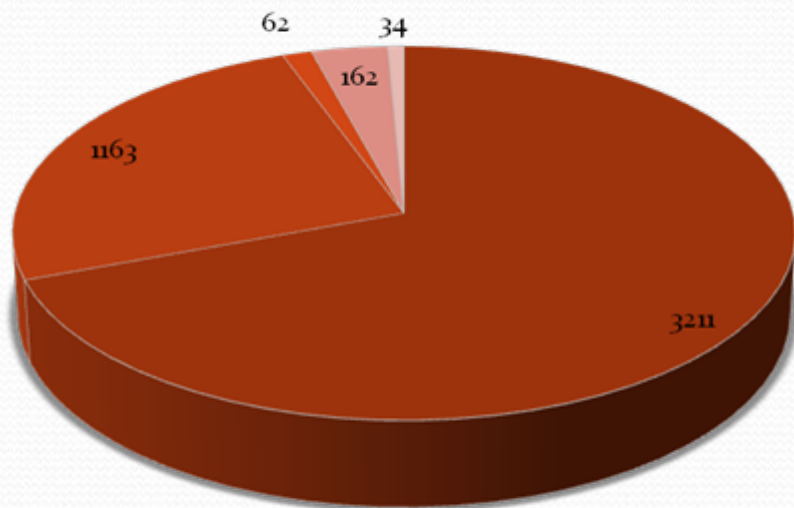
# La mediació a l'àmbit escolar

**Els centres utilitzen la mediació per resoldre conflictes entre els següents actors**

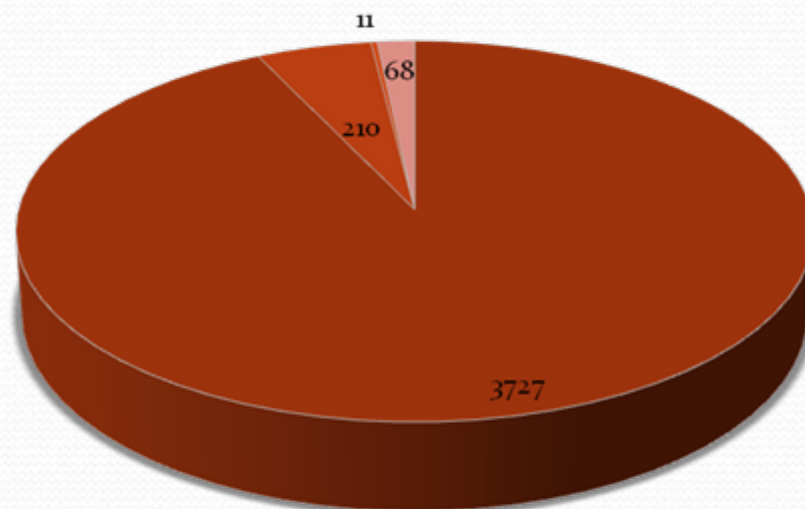


# La mediació a l'àmbit escolar

## Mediadors



## Mediats

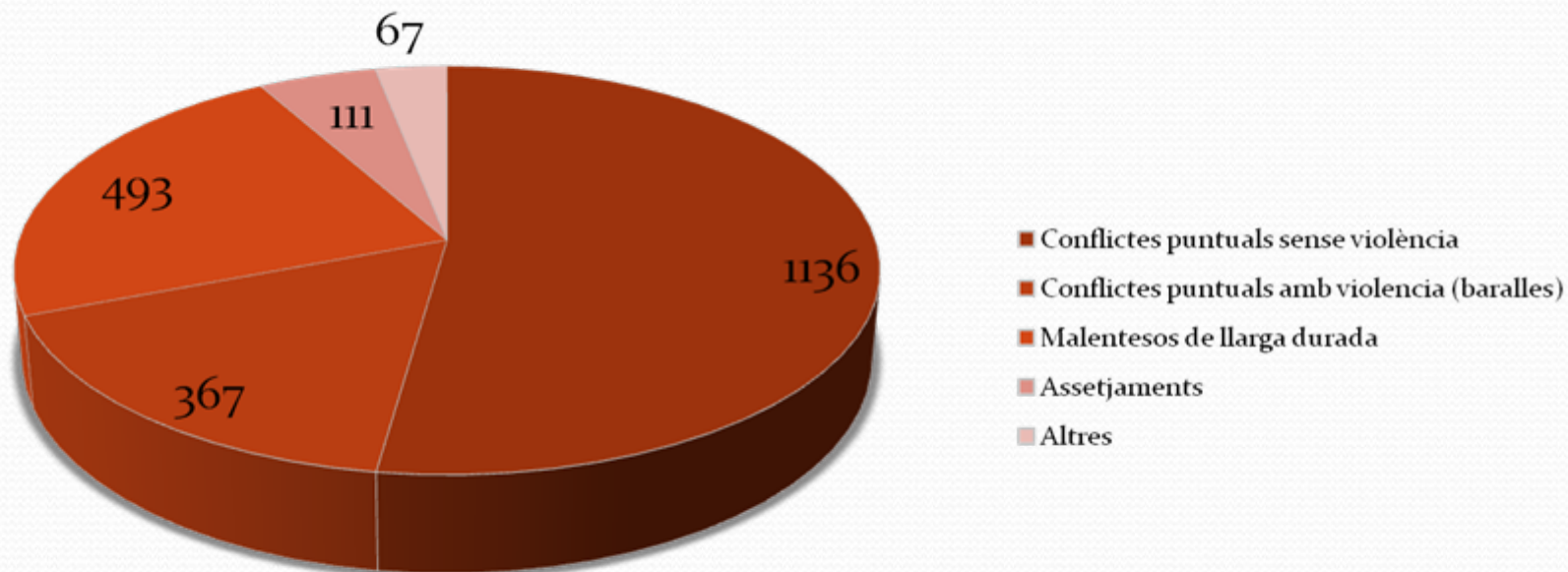


■ Alumnnes ■ Professors ■ PAS ■ Families ■ Mediadors externs

■ Alumnnes ■ Professors ■ PAS ■ Families ■ Mediadors externs

# La mediació a l'àmbit escolar

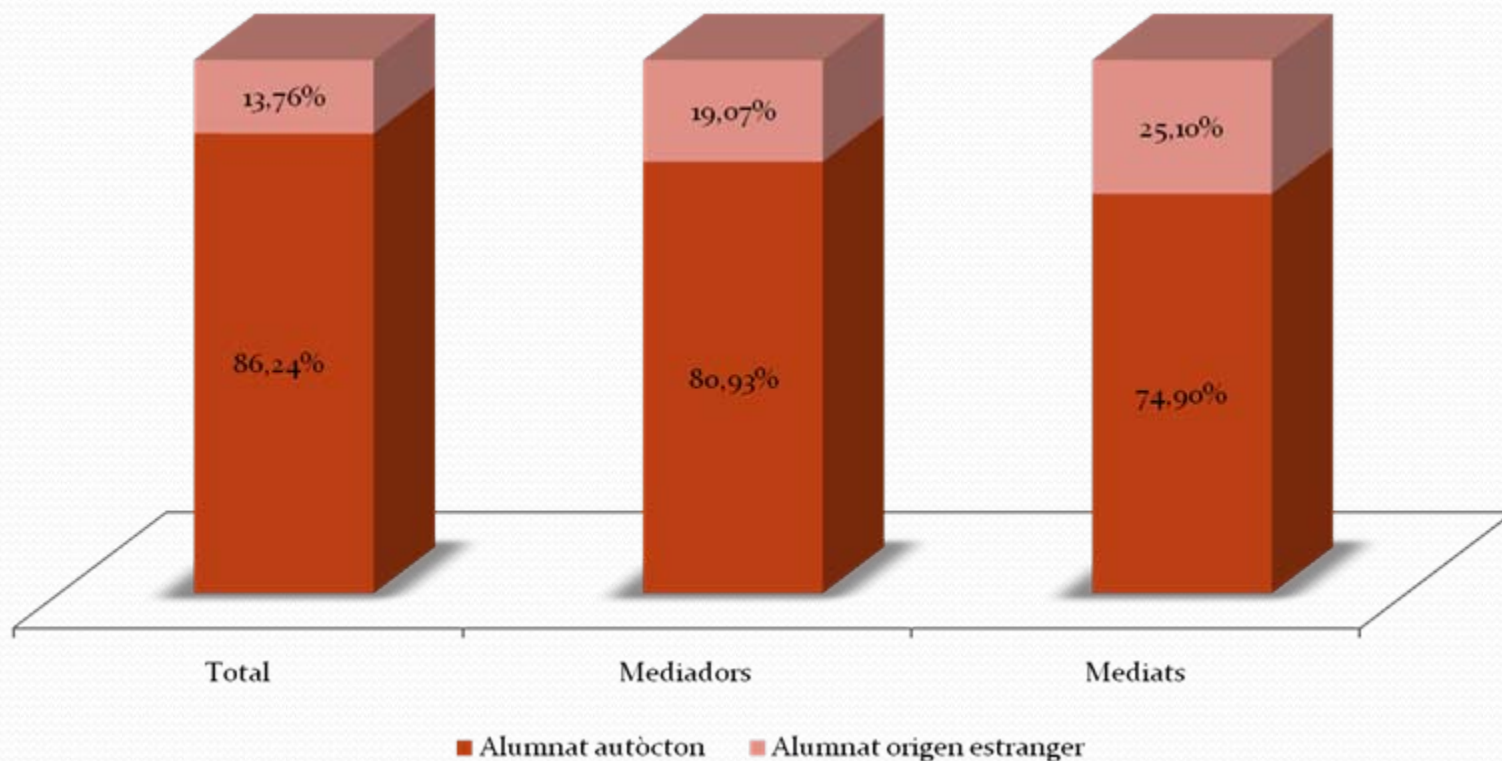
Nombre total de mediacions segons tipus de conflicte





# Mediació i alumnat d'origen estranger

Participació en els processos de mediació



# Mediació i alumnat d'origen estranger

- Discursos en relació al rol de mediats

*La majoria [de l'alumnat immigrant] no demana anar a mediació, un professor els ho ha de proposar. Potser és algo cultural, no hi estan acostumats.*

Director. Centre 1

*La veritat és que ells [l'alumnat immigrant] són més reacis a anar a mediació. La majoria de vegades els has de convèncer tu, no és algo que busquin ells.*

Professora de mediació. Centre 2

*Hi ha algo, és com una cultura vinguda de for a. Quan no saben què fer, anem a barallar-nos (...) queden per anar-se a barallar, sobretot els llatinoamericans (...) si ho descobrim els expulsem, ni mediació ni res, però de totes maneres no ho demanen.*

Professora. Centre 3

*Els alumnes necessiten resoldre els seus problemes en la seva llengua. És per això que els alumnes immigrants no van a mediació, perquè no queden satisfets amb els resultats.*

Psicopedagoga. Centre 3

# Mediació i alumnat d'origen estranger

- Discursos en relació al rol de mediadors

*podríem tenir alumnes mediadors que parlin la mateixa llengua que els mediats, però això requereix tenir molta confiança en ells.*

Psicopedagoga. Centre 3

*el proper trimestre dues alumnes immigrants faran la variable de formació per ser mediadores (...) no sé com funcionarà [quan actuïn de mediadores], de veritat que no ho sé.*

*P: Per què? Creus que poden tenir una manca d'autoritat?*

*R: No, crec que el problema pot ser que no sàpiguen prou sobre com són les nostres relacions, fins i tot nosaltres treballem molt aquest tema. No sé, suposo que funcionarà.*

Professora de mediació. Centre 1

# Mediació i alumnat d'origen estranger

- Anàlisi de les dades quantitatives i qualitatives
  - Visibilitat distorsionada de la participació de l'alumnat d'origen estranger
    - Malbaratament de sabers diversos
  - Valoracions contradictòries de les característiques de la mediació
    - Novetat del procés: manca de cultura de mediació
    - Necessitat de confiança

# Immigració i conflicte

- Discursos dels MCM

## **El desequilibri escolar es fa patent a centres amb un alt índex d'immigrants**

**Sobren places a escoles públiques de Barcelona on hi ha un gran nombre d'alumnes estrangers | Un col·lectiu de pares i mares demana més oferta pública al districte de Sant Martí**

ADN. 2 juny, 2008

## **El goteo continuo de inmigrantes eleva el malestar en las escuelas**

**Los recién llegados saturan las aulas y complican la gestión del profesorado / Más de un millar de alumnos han recalado en L'Hospitalet, Vic y Terrassa desde julio**

La Vanguardia. 26 setembre, 2008

# Immigració i conflicte

- Discursos dels centres

*Truqueu a la porta equivocada. El problema no és a l'escola, és al barri.*

Director. Centre 4

*Fins i tot els alumnes que tu veus fora i penses, quin tipus de vida deuen portar, o sents rumors, no són conflictius a l'escola.*

Professora. Centre 4

*P: El discurs públic assenyala la immigració com un dels focus de conflicte principals a les escoles*

*R: No, això no és necessàriament cert (...) és per això que portem temps treballant amb la concepció de necessitats educatives especials com a necessitats de risc social, no físiques. La immigració ha ajudat [a augmentar la conflictivitat], però ha ajudat juntament amb altres coses*

*P: Vols dir que el que ha augmentat és el risc social*

*R: Si*

Director. Centre 3

# Conflicte i racisme

- Als centres no es reconeix el racisme...

*P: Teniu conflictes racistes, a l'escola?*

*R: No, saps per què? En tenim molts aquí, és molt barrejat. Si només n'hi haguéssin un o dos, potser, però com que n'hi ha tants...*

Professora, centre 3

*No crec que hi hagi racisme. Quan algú és racista ho és amb tothom, no només amb una persona en concret. (Parlant dels estudiants que són discriminats per companys)*

Alumna, centre 2

# Conflicte i racisme

- ... però l'origen és present en el conflicte de paraula i d'acció

*Bé, no et diré que de tant en tant no sentiràs, aquest dominicà... Però no és que es barallin perquè un és d'aquí i l'altre d'allà, no, són sempre coses personals, individuals*

Professora de mediació, centre 4

*Hi ha petites bromes, però no causen baralles*

Alumna, centre 4

*P: Creus que hi ha racisme en aquesta escola?*

*R: Sí, molt. Comentaris com moro de merda, negre...*

Alumne mediadors, centre 1



# Racisme als centres

- Interès per contrarestar la imatge de l'opinió pública que relaciona immigració i conflicte
- Negació dels usos de l'origen i el fenotip com a causa de discriminació i agressió
- Reducció dels casos observats al desencontres personals, a les relacions entre individus particulars
- Inexistència de reflexió i reconeixement de la responsabilitat de l'escola en tant que institució

# Racisme institucional

collective failure of an organisation to provide an appropriate and professional service to people because of their colour, culture, or ethnic origin. It can be seen or detected in processes, attitudes and behaviour which amount to discrimination through unwitting prejudice, ignorance, thoughtlessness and racist stereotyping which disadvantage minority ethnic people.

*(The Stephen Lawrence Inquiry, Macpherson, 1999: 28, citat a Gillborn, 2006: 3)*

# El nucli del problema: racisme vs mediació

- El que regula la llei: Decret de Drets i Deures de l'alumnat (279/2006)

Article 25.2 **Es pot oferir la mediació** en la resolució de conflictes generats per conductes de l'alumnat contràries a les normes de convivència o greument perjudicials per a la convivència del centre, **llevat que es doni alguna de les circumstàncies següents:**

a) Que la conducta sigui **una de les descrites en l'apartat b) o c) de l'article 38, i s'hagi emprat greu violència o intimidació**, o la descrita en l'apartat h) del mateix article.

Article 38. c) **Les vexacions o humiliacions** a qualsevol membre de la comunitat escolar, **particularment aquelles que tinguin una implicació de gènere, sexual, racial o xenòfoba**, o es realitzin contra l'alumnat més vulnerable per les seves característiques personals, socials o educatives.

- El què no regula la llei: quin protocol de detecció, denúncia i actuació se segueix quan sí que es donen aquestes circumstàncies?

# Conclusions

- l'alumnat d'origen estranger no és considerat membre de ple dret de la comunitat escolar si els conflictes que experimenta no són abordables des de les eines d'aprofundiment democràtic que s'estan desenvolupant
- quan l'alumnat d'origen estranger no forma part de cap grup diferenciats, la seva identitat individual queda silenciada; l'escola deixa de ser conscient de les implicacions de la percepció de la seva diferència, i el potencial de la seva participació activa queda invisibilitzat tot i produir-se en un abast més gran (per exemple, en la participació en els rols de la mediació)

# Conclusions

- la negació de qualsevol tipus de pràctica discriminatòria agreuja encara més la seva invisibilització i fa més difícil un tractament adequat per l'eliminació dels perjudicis i les agressions
- com a conseqüència, en aquells casos en que hi hagi voluntat d'abordar aquest tipus de conflicte, la normativa posa traves a una resolució constructiva, limitant explícitament l'ús de la mediació escolar en casos d'humiliacions o vexacions per motius racistes o xenòfobs



Moltes gràcies